

اصطلاحات تجاری و اقتصادی

حمیدرضا اشرف‌زاده

Documentary Collection

وصولی اسنادی

عبارتست از وصول:

(الف) اسناد مالی که اسناد تجاری به آن منضم است؛

(ب) اسناد تجاری که منضم به اسناد مالی نیست.

قبل از دریافت بهای آن به خریدار واگذار می‌گردد و سپس خریدار بهای کالا را می‌پردازد یا برات مدت‌دار صادرکننده را قبولی نویسی می‌نماید (ر.ک «وصولی»، «وصولی ساده»).

برای اینکه بهای کالا با استفاده از روش وصولی اسناد پرداخت گردد، صادرکننده و واردکننده می‌باید در قرارداد فروش، توافق خود را با آن اعلام کنند. در قرارداد فروش کلیه اسناد و نحوه صدور آنها در هرکدام مشخص می‌شود. سپس صادرکننده به تدارک کالا و تهیه کلیه اسناد مورد درخواست می‌پردازد و در این مرحله باید دقت نماید که:

توضیحات: برخلاف وصولی ساده که تنها اسناد مالی برای وصول به بانک ارائه می‌گردند، در وصولی اسنادی، اسناد مالی به انضمام اسناد تجاری، یا اسناد تجاری بدون اینکه به اسناد مالی منضم باشند برای وصول به بانک سپرده می‌شوند. این تفاوت عمده ناشی از این امر است که در وصولی اسنادی صادرکننده (فروشنده) واگذاری اسناد تجاری و بخصوص اسناد مالکیت کالا به واردکننده (خریدار) را منوط به پرداخت بهای کالا یا قبولی نویسی برات ازجانب وی می‌نماید. درحالی که در وصولی ساده اسناد تجاری و اسناد مالکیت کالا

(۱) - تمامی اسنادی که خریدار در قرارداد فروش درخواست نموده تهیه شود؛

(۲) - تمامی اسناد به‌طور صحیح و کامل صادر شوند؛

(۳) - به‌غیر از اسناد مشخص شده در قرارداد فروش، اسناد دیگری که مقررات کشور واردکننده وجود آنها را لازم می‌داند تهیه گردد؛

(۴) - مقررات جاری در مورد صدور اسناد کاملاً رعایت شود؛

(۵) - تمامی اسناد به درستی امضاء گردند؛
(۶) - اگر بارنامه دریائی و اسناد بیمه به نام خریدار و یا بانک وصول‌کننده صادر نشده باشند بدرستی ظهرو نویسی شوند.

پس از تهیه کلیه اسناد لازم، صادرکننده که همان واگذارنده است به «بانک حواله‌کننده»، مراجعه و درخواست می‌کند اسناد را به رؤیت واردکننده رسانده و پس از دریافت بهای کالا یا قبولی نویسی برات، آنها را به خریدار واگذار نموده و بهای کالا را به حساب وی واریز کند. با این درخواست ترتیبات وصولی آغاز می‌شود که مراحل مختلف آن به شرح زیر است:

(الف) صادرکننده در فرم «دستور وصولی» «Collection Order» باید کلیه دستورات وصول را به‌طور کامل و روشن ذکر نماید. صادرکننده در دستور وصول باید:

(۱) - نام و نشانی کامل واردکننده را مشخص نماید؛

(۲) - بانک وصول‌کننده‌ای که قرار است اسناد را به خریدار ارائه نماید تعیین کند؛

(۳) - اسناد ارائه شده به بانک حواله‌کننده و

تعداد هر کدام را تعیین نماید؛

(۴) - مشخص گرداند که اسناد به کدام یک

از طرق ذیل به خریدار واگذار شود:

(الف) پرداخت وجه برات دیداری یا پرداخت نقدی بهای کالا بدون صدور برات «Documents Against Payment» (D/P)

(ب) قبولی نویسی برات مدت‌دار «Documents Against Acceptance» (D/A)

(در صورتی که وصولی اسنادی منضم به برات مدت‌دار باشد در دستور وصول حتماً باید تصریح شود که اسناد در مقابل قبولی نویسی برات به خریدار واگذار شود یا در مقابل پرداخت. در صورت عدم تصریح، اسناد فقط در مقابل پرداخت برات واگذار خواهد شد).

(ج) قبولی نویسی برات و پرداخت وجه آن در سررسید برات

Acceptance With Documents Against Payment (Acceptance D/P)

(د) تعهد پرداخت بهای کالا در تاریخ معینی در آینده.

(۵) - مشخص گرداند که برات در صورت عدم پرداخت یا عدم قبولی نویسی، اخذ است گردد یا خیر؛

(۶) - مشخص گرداند که هزینه‌های بانک حواله‌کننده و «بانک وصول‌کننده» تماماً به‌عهده وی باشد یا به‌عهده خریدار یا هزینه‌های بانک حواله‌کننده به‌عهده وی باشد و هزینه‌های بانک وصول‌کننده به‌عهده خریدار و

همچنین مشخص گرداند که در صورت امتناع خریدار از پرداخت هزینه‌ها، اسناد به وی واگذار گردد یا خیر؛

(۷) - نماینده یا وکیل Case of Need خود در کشور واردکننده که در موارد لزوم از جانب وی اقدام می‌کند و همچنین حدود اختیارات او را مشخص گرداند؛

(۸) - مشخص گرداند که آیا بانک وصول‌کننده مجاز است اسناد را در مقابل پرداخت به پول محلی کشور واردکننده که غیر از پول ذکسر شده در سیاهه تجاری است به واردکننده واگذار نماید و در چنین صورتی خطرات ناشی از نوسانات نرخ ارز به عهده کدامیک باشد؛

(۹) - مشخص گرداند وجهی را که بانک وصول‌کننده دریافت می‌دارد از طریق پست و تلکس یا «SWIFT»

Society of Worldwide Interbank Financial Telecommunication

(انجمن جهانی ارتباطات مالی بین بانکی از راه دور) برای بانک حواله‌کننده ارسال شود؛

(۱۰) - مشخص گرداند که برات قبولی‌نویسی شده به صادرکننده عودت داده شود یا بانک وصول‌کننده تا سررسید آن را نگهداری نماید؛

(۱۱) - مشخص گرداند که آیا بهره‌ای از واردکننده دریافت شود یا در صورت پرداخت زود هنگام برات، تخفیفی برای وی در نظر گرفته شود؛

(۱۲) - و سرانجام باید مشخص گرداند که کالا مستقیماً برای خریدار فرستاده شده یا به نام بانک وصول‌کننده ارسال گردیده است. برای مثال چنانچه بارنامه دریایی که سند مالکیت کالا است و بدون آن خریدار قادر به دریافت کالا نیست در اختیار بانک وصول‌کننده قرار گیرد، این بانک کنترل کامل کالا را در اختیار داشته و اسناد را پس از پرداخت یا قبولی‌نویسی در اختیار خریدار قرار می‌دهد تا کالا را متصرف و مالک شود. چنانچه در بارنامه دریایی خریدار به عنوان گیرنده، «Consignee» مشخص شود و صادرکننده بارنامه را مستقیماً برای وی ارسال کند در این صورت کنترل کالا در اختیار بانک وصول‌کننده نیست و خریدار رأساً بدون پرداخت یا قبولی‌نویسی برات قادر است کالا را دریافت نماید. اگر کالا از طریق هواپیما، قطار، کامیون یا پست مستقیماً به نشانی خریدار ارسال شود در این حالت نیز کنترل کالا در اختیار بانک وصول‌کننده نیست و وصولی نیز در واقع چیزی نخواهد بود جز وصولی ساده، برای اینکه کنترل کالا در صورت حمل از طریق هواپیما، قطار، کامیون یا پست در اختیار بانک وصول‌کننده قرار گیرد باید کالا به نشانی بانک وصول‌کننده یا واسطه حمل و نقل فرستاده شود.

(ب) بانک حواله‌کننده پس از دریافت اسناد دستور وصول به بررسی اسناد می‌پردازد. در این خصوص بانک حواله‌کننده فقط مسئول است رسیدگی نماید که اسناد دریافت شده

همان اسنادی است که در دستور وصول ذکر شده و در صورت کسری در اسناد باید بلافاصله صادرکننده را در جریان بگذارد و هیچ مسئولیت دیگری به عهده ندارد. با تکمیل اسناد و دستور وصول، بانک حواله کننده آنها را برای بانک وصول کننده ارسال می نماید. چنانچه در دستور وصول بانک وصول کننده یا «بانک ارائه کننده» اسناد، «Presenting Bank» مشخص نشده باشد بانک حواله کننده خود رأساً به انتخاب این بانک اقدام می کند.

(ج) بانک وصول کننده اسناد را یا خود به واردکننده ارائه می کند یا با استفاده از خدمات بانک وصول کننده دیگری که همان بانک ارائه کننده است آنها را به رؤیت خریدار می رساند و به طریق ذکر شده در دستور وصول اسناد را به خریدار واگذار می نماید.

(د) پس از دریافت بهای کالا و یا برات قبولی نویسی شده، بانک وصول کننده طبق دستور وصول عمل می نماید و فرایند وصولی اسنادی به پایان می رسد.

در صورتی که خریدار از قبول اسناد و پرداخت یا قبولی نویسی برات خودداری نماید بانک وصول کننده باید بلافاصله مراتب را به اطلاع صادرکننده برساند. ممکن است صادرکننده در تماس با واردکننده موضوع را حل نماید. در غیر این صورت بانک وصول کننده باید مطابق دستور وصول به «واخواست»، «Protest» برات اقدام نماید و تمامی کارمزدها و هزینه های مربوط به

واخواست نیز به عهده صادرکننده خواهد بود. چنانچه صادرکننده دستور صریحی در مورد واخواست نداده باشد بانکهای ذیربط تعهدی نسبت به واخواست ندارند.

در صورتی که خریدار از قبول اسناد و تحویل گرفتن کالا خودداری نماید باید اقدامات لازم برای حفاظت از کالا شروع شود. آن طور که از مفاد ماده ۱۹ مقررات متحدالشکل برای وصولیها برمی آید، بانک وصول کننده هیچ گونه الزامی جهت اقدام در مورد کالای ارسال شده ندارد. در هر حال خواه به بانک دستوراتی در خصوص اقدام در مورد کالا یا حفاظت از آن داده شده باشد یا خود بانک بدون چنین دستوراتی رأساً برای حفاظت از کالا اقدام نماید هیچ گونه مسئولیتی در قبال سرنوشت و یا شرایط کالا و یا در قبال اقدام و یا قصور شخص ثالثی که عهده دار مراقبت و حفاظت از کالا شده است نخواهد پذیرفت. مع هذا می باید فوراً اقدامات انجام شده را به اطلاع بانکی که دستور وصول را ارسال داشته برساند. هر نوع هزینه یا مخارجی که بانکها در این راه متحمل شوند به حساب واگذارنده خواهد بود. البته طبق ماده شش مقررات فوق در صورتی که کالا با موافقت قبلی به نام بانک وصول کننده ارسال شود این بانک متعهد به تحویل گرفتن کالا و انجام اقدامات لازم در این مورد است.

معمولاً در صورت عدم قبولی کالا نماینده یا وکیل صادرکننده در کشور خریدار به حفاظت از کالا اقدام می نماید. طبق ماده هجده مقررات،

حدود اختیارات وی باید بوضوح در دستور وصول مشخص شده باشد. وکیل می‌تواند در صورتی که اختیارات مربوطه به وی داده شده باشد اسناد را از بانک وصول‌کننده تحویل گرفته و برای حفاظت از کالا اقدامات لازم را آغاز نماید. به صلاح است که کالا در مقابل تمامی خطرات بیمه شود. ممکن است وکیل حسب دستور صادرکننده، کالا را برگشت داده یا خریدار دیگری را در همان محل پیدا کند. همچنین امکان دارد کالا به خریدار دیگری در کشور دیگر فروخته شود.

صادرکننده کالا در انتخاب روش وصولی اسنادی برای دریافت بهای کالای خود از میان سایر روشهای دیگر نظیر «وجه نقد در هنگام سفارش»، «اعتبارات اسنادی»، «وصولی ساده» یا «تجارت براساس حساب آزاد» باید به نکات کلی زیر توجه نماید:

(الف) در مقایسه با روش پرداخت «وجه نقد در هنگام سفارش» و اعتبارات اسنادی امنیت کمتری را برای صادرکننده دربر دارد. بنابراین فروشنده باید نهایت اطمینان را از خریدار و قدرت پرداخت وی داشته باشد زیرا برخلاف اعتبار اسنادی، بانک متعهد به پرداخت مبلغ اسناد و تحویل گرفتن کالا نیست.

(ب) در مقایسه با روش وصولی ساده و حساب آزاد از امنیت بیشتری برخوردار است زیرا کالا هنگامی به مالکیت خریدار درمی‌آید که برات را قبولی‌نویسی نماید یا بهای کالا را نقداً بپردازد. صادرکننده حتی می‌تواند

درخواست تضمین برات از سوی بانک وصول‌کننده یا بانک دیگری را بنماید. این عمل با امضاء نمودن برات از سوی این بانکها صورت می‌گیرد و آنها را در مقابل صادرکننده متعهد به پرداخت می‌نماید.

(ج) صادرکننده می‌تواند با معامله برات و اسناد، یا تنزیل برات قبولی‌نویسی شده یا دریافت پیش‌پرداخت از بانک، زودتر از موعد به بهای کالای خود دست یابد (ر.ک. وصولی ساده) درحالی که در تجارت براساس حساب آزاد چنین ترتیبی وجود ندارد. در وصولی اسناد طبق ماده ۱۳ مقررات متحدالشکل پرداخت بدفعات در صورتی مجاز است که بصراحت در دستور وصول به آن اشاره شده باشد. در این مورد نیز اسناد پس از دریافت وجه به‌طور کامل به واردکننده تحویل می‌گردد.

(د) چنانچه معامله یا تنزیل برات و یا دریافت پیش‌پرداخت امکان‌پذیر نباشد، واردکننده مادامی که بهای کالا را نپردازد وجهی به صادرکننده پرداخت نمی‌شود، درحالی که در اعتبارات اسنادی «بانک بازکننده اعتبار»، «Issuing Bank» صرفنظر از پرداخت بهای کالا از سوی خریدار متعهد به پرداخت است و از سوی دیگر چنانچه اعتبار اسنادی به نفع صادرکننده گشایش یابد وی میتواند از مزایای آن، یعنی منافع حاصل از در دست داشتن یک اعتبار برخوردار شود (ر.ک. «اعتبار اسنادی قابل انتقال»، «اعتبار اسنادی پشت به پشت») و در عین حال بانکها نیز رغبت بیشتری به معامله

یا تنزیل اسناد و بروات صادرشده تحت اعتبار نشان می‌دهند.

(ه) چنانچه خریدار اسناد را نپذیرفته و کالا را تحویل نگیرد، هزینه‌های اضافی از قبیل «دموراژ»، «Demurrage» (خسارت معطلی کشتی)، انبارداری، هزینه بیمه اضافی و حق‌العمل وکیل نیز به مخارج وی اضافه خواهد شد. در اعتبارات اسنادی در صورتی که اسناد به‌نحو صحیح ارائه شود و ضوابط و شرایط اعتبار رعایت گردد بانک متعهد به پرداخت و تحویل گرفتن کالا است و احتمال ضرر از بابت این نوع هزینه‌ها برای صادرکننده، وجود ندارد. متقابلاً واردکننده نیز باید نکات زیر را در مورد وصولی اسنادی در نظر گیرد:

(الف) نسبت به اعتبار اسنادی کم‌هزینه‌تر و سهل‌تر است.

(ب) چنانچه در دستور وصول مقرر شده باشد، خریدار می‌تواند پرداخت بهای کالا یا قبولی نویسی برات را به بعد از دریافت کالا و معاینه دقیق آن موکول گرداند درحالی که در اعتبار اسنادی این امر امکان‌پذیر نیست.

(ج) در مقایسه با روش پرداخت وجه نقد در

هنگام سفارش از امنیت و اطمینان خاطر بیشتری در خصوص دریافت کالا برخوردار است.

(د) در صورتی که وجه نقد برای خرید کالا در اختیار نداشته و هیچ بانکی نیز حاضر به اعطای اعتبار به وی و گشایش اعتبار اسنادی به‌نفع صادرکننده نباشد می‌تواند پس از دریافت کالا و فروش یا وثیقه گذاشتن آن، وجه برات مدت‌دار را بپردازد. در این صورت مانند این است که صادرکننده اعتبار تجاری در اختیار وی قرار داده است.

(ه) در صورتی که واردکننده به روش اسناد درمقابل قبولی (D/A) برات را قبولی نویسی کرده باشد قانوناً و کاملاً مستقل از قرارداد فروش مربوطه متعهد به پرداخت وجه آن است. درحالی که در تجارت براساس حساب آزاد وی براتی را قبولی نویسی نمی‌نماید.

(و) در وصولی به روش اسناد درمقابل پرداخت (D/P) ممکن است مجبور شود قبل از رسیدن کالا یا دریافت آن بهای آنرا پرداخت کند. درحالی که در روش حساب آزاد اصولاً پرداخت بعد از وصول کالا صورت می‌گیرد.

* * *